

รายงานการวิจัย

ชื่อบ้านนามเมืองจังหวัดตรัง

นักวิจัย:

วรรณ นาวิกมูล , เสาวณิต วิงวอน , กุลวดี มกรากิรมย์ ,
อิราวดี ไตลังคะ และวัชรภรณ์ ออาจหาญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประมวลข้อมูลเกี่ยวกับที่มาของชื่อถิ่นฐานบ้านเมืองของจังหวัดตรัง
2. เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับที่มาของชื่อถิ่นฐานบ้านเมืองของจังหวัดตรัง
3. เพื่อสรุปคตินิยมในการตั้งชื่อเกี่ยวกับที่มาของชื่อถิ่นฐานบ้านเมือง
และชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างชื่อเหล่านั้นกับอัตลักษณ์ของท้องถิ่นของ
จังหวัดตรัง
4. เพื่อชี้ให้เห็นคุณค่าของการบันทึกและศึกษาเกี่ยวกับบ้านนามเมือง

ชื่อบ้านนามเมือง

(ภูมินาม – *toponym*)

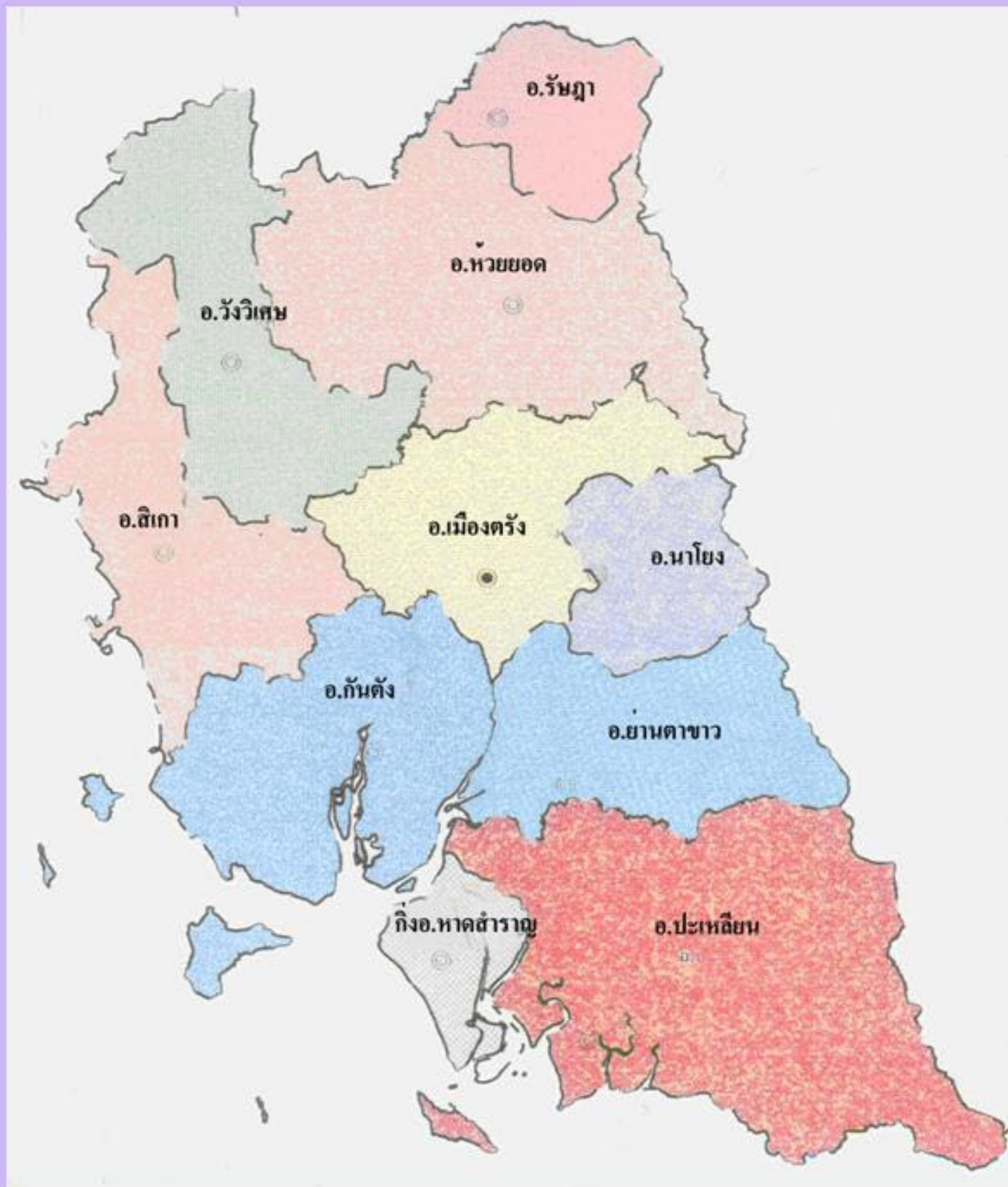
ชื่อที่ใช้เรียกถิ่นฐานบ้านเมืองตลอดจนองค์ประกอบทางกายภาพ
ของท้องถิ่นทั้งที่เกิดตามธรรมชาติ และที่เกิดจากฝีมือมนุษย์

จังหวัดตรัง

แผนที่แสดงเส้นทางหลวง Highway Network Map

แผนที่จังหวัดตรัง

แผนที่ แสดงเขตตำบล

จัดทำโดย : สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสุโขทัย
กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

จังหวัดตรัง

อำเภอ	เทศบาลนคร	เทศบาลเมือง	ตำบล	หมู่บ้าน	ชุมชน
เมืองตรัง	1	-	14	119	26
ห้วยยอด	-	-	16	133	-
กันตัง	-	1	13	83	11
ย่านตาขาว	-	-	8	65	-
ปะเหลียน	-	-	10	86	-
สิเกา	-	-	5	40	-
วังวิเศษ	-	-	5	68	-
นาโยง	-	-	6	53	-
รัษฎา	-	-	5	50	-
กิ่งอำเภอ หาดสำราญ	-	-	3	22	-

รวม 9 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 87 ตำบล/เทศบาล 754 หมู่บ้าน/ชุมชน = 851 ชื่อบ้านฯ

แบบเก็บข้อมูลภาคสนาม โครงการวิจัย ชื่อบ้านนามเมือง จังหวัดตรัง

ประเภทแหล่งข้อมูล ☐ หมู่บ้าน ☐ ตำบล ☐ อำเภอ ☐ ถนน ☐ ตรอก/ซอย
☐ สะพาน ☐ วัด/ศาลเจ้า ☐ แหล่งน้ำ ☐ทุ่ง / นา ☐ ท่า
☐ บำ / โส ☐ พุ ☐ภูเขา ☐ควน ☐ ถ้ำ
☐ น้ำตก ☐ ทะเล ☐ หาด ☐ อ่าว ☐ แหลม
☐ เกาะ ☐ อื่น ๆ

ชื่อแหล่งข้อมูล (ชื่อทางการ) เขาวัง
 (ชื่ออื่น ๆ ที่ชาวบ้านเรียก) เกาะหิน, ไตรภักดิ์

สันนิษฐานว่าชื่อมีที่มาจากภาษา ภาษาถิ่นของชาวประมง
 ที่ตั้ง ม. 17 ต. 6 อ. 6 เขาวัง อ. 6 จังหวัดตรัง

ประมาณการความเก่าแก่ 1000 ปี

ผู้ให้ข้อมูล ชื่อ นาย/นาง/นางสาว พยงค์ ดอนริ อายุ 62 ปี
 วัน/เดือน/ปีเกิด - บ้านเกิด บ้านท่าเตย อ. 6
 ที่อยู่ปัจจุบัน 84 ม. 6 อ. 6 จังหวัดตรัง

ทราบข้อมูลเรื่อง จากใคร/อะไร ปู่, พ่อ, และจากพระภิกษุสงฆ์
 ผู้เก็บข้อมูล นาย/นาง/นางสาว วรวิทย์ ห่อแก้ว

ข้อมูล

1. ความสำคัญของแหล่งข้อมูล ☐ เป็นสถานที่ท่องเที่ยว
 (ระบุได้มากกว่า 1 อย่าง) ☒ เป็นปูชนียสถาน - สถานที่ศักดิ์สิทธิ์
☒ เป็นโบราณสถาน - สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์
☒ เป็นสถานที่ที่มีความเป็นมาที่น่าสนใจ
2. ข้อสันนิษฐานที่มาของชื่อ ☐ ชื่อคน ☐ ชื่อสัตว์
 (ระบุได้มากกว่า 1 อย่าง) ☐ ชื่อพรรณไม้ ☐ วัตถุ
☐ ประวัติศาสตร์
☐ สภาพภูมิประเทศ - รูปพรรณสัณฐานของแหล่งข้อมูล
☒ ฟังานาน / เรื่องเล่า
☐ อื่น ๆ

หมายเหตุ * - วิทยากร 1 คน ใช้แบบเก็บข้อมูล 1 ชุด
 - ต้องสอบถามข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลาย ๆ คน เมื่อใดก็ตามที่กล่าวถึงบุคคล / พรรณไม้ / สัตว์ / วัตถุ โปรดให้ข้อมูลละเอียดที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ เช่น ชื่อ ไม้ประทุมทั้งที่เป็นภาษาพื้นเมืองและภาษากลาง/ภาษาทางการ (ถ้ามี) อธิบายรูปพรรณสัณฐาน (ภาพถ่าย / ภาพวาด - ถ้ามี)
 บุคคลมี (ปี พ.ศ. / เหตุการณ์ / คน / วัตถุร่วมสมัย) เอกสารที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี)

สัมภาษณ์นายเขื่อน อ่อนรู้ อายุ 62 ปี

อยู่บ้านเลขที่ 84 หมู่ 6 ตำบลเขาวิเศษ อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง

ผู้สัมภาษณ์ : อยากทราบที่มาของชื่อเรียกเขาวังครับ

นายเขื่อน : ชื่อเดิมมันเรียกเขาพระวิเศษ เพราะมีพระพุทธรูปอยู่ในถ้ำมาก รุ่งขึ้น
 เคยมีคนมาสร้างน้ำ เล่ากันว่าพอเหลียวหน้าไปทางอันองค์พระก็หายกลับไปอยู่ในถ้ำนั้น

เขาคามเดิม เคยมีคนเอาไปไว้ที่บ้านก็คงเอากลับมาคืน มาคนเป็นน้ำไปก็มี บมเคยเห็น
 พระที่เหล้อยู่ตอนเที่ยวเลี้ยงควาย มีเรื่องเหลือเชื่ออยู่เรื่องหนึ่ง คือลูกบมสูญเสียไปเจ็ดวัน
 เจ็ดคืน ก่อนที่มันจะสูญเสียไป มันเที่ยวเล่นอยู่ข้างเขา บมเที่ยวแลยยาม ก็รู้ว่าอยู่บนเขา
 พากันขึ้นไปหากก็หาไม่พบ ก็มันบอกว่าพระวิเศษบมไม่เคยทำอะไรผิด ทำไมคงมาทำกับแบบนั้น
 นี่ที่ลูกบมสูญเสียไป บมเป็นทุกข์ครั้น ถ้าเ็นสุขุมก็ให้ออกกลับมา พอวันที่เจ็ดมันก็เดินลงมาจากถ้ำ
 พระบนเขา มันเล่าว่ามีพระเจ็กรูปชวนขึ้นไปเที่ยว มันเห็นแล้วว่าพวกเรารื้อขึ้นไปตาม แต่
 บอกให้ซ่อนตัวเสีย หลังจากนั้นมันก็คิดว่าจะบวชเป็นพระภิกษุ ก็ไม่รับเงินรับของ แต่

ก็อยู่ไม่ไกลกับพระบ้านเราเกินไป

ผู้สัมภาษณ์ : แล้วพระทั้งหมดก็ย้ายไปอยู่ที่ไหน

นายเขื่อน : ก็หายไปหมด แล้วก็เกิดจากมีหินถล่มมาปิดทางเข้าถ้ำด้วย

กลุ่มข้อมูลการวิจัย

ชนิด	จำนวนชื่อบ้าน
แสดงที่มาของชื่ออย่างชัดเจน	811
แสดงที่มาของชื่อมากกว่า 1 อย่าง	35
ไม่มีที่มา	5

ชื่อบ้านฯ
ทั้งหมด

851

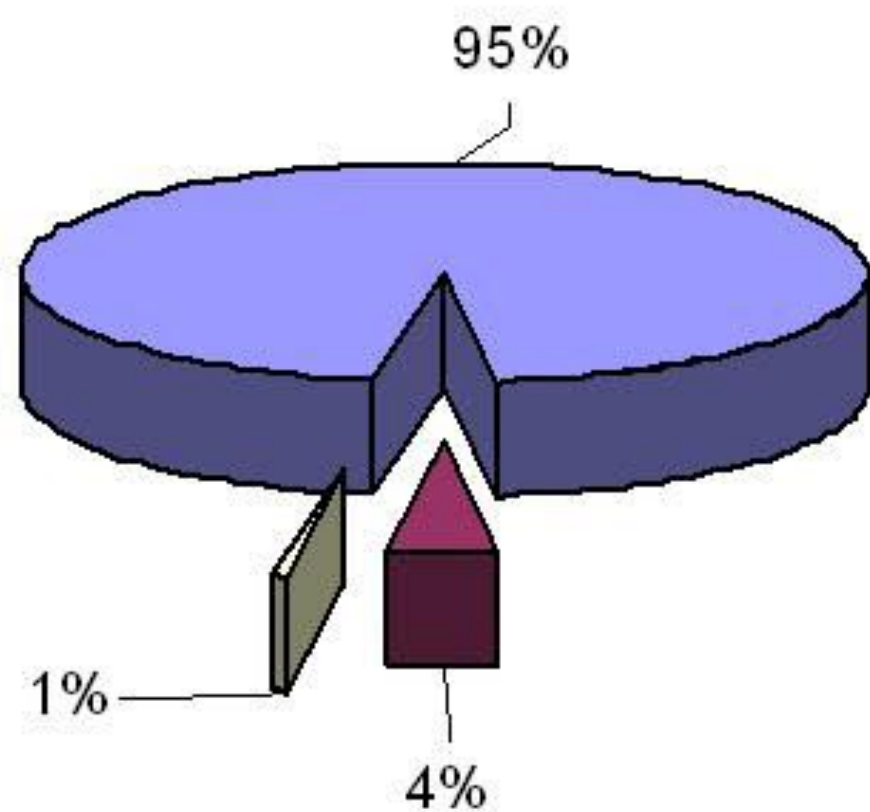

ชื่อบ้านฯ ชนิดแสดง
ที่มาของชื่ออย่าง
ชัดเจน

811

แผนภูมิ แสดงปัจจัยที่มาของชื่อบ้านนามเมืองจังหวัดตรัง

จำแนกตามชนิดของข้อมูล

- แสดงที่มาของชื่ออย่างชัดเจน
- แสดงที่มาของชื่อมากกว่า 1 อย่าง
- ไม่มีที่มา

หมวดปัจจัยที่มาจากชื่อบ้านนามเมือง

1. ลักษณะภูมิประเทศ
2. พรรณไม้
3. สัตว์
4. วัตถุ
5. ประวัติ
6. ตำนาน/เรื่องเล่า
7. บุคคล
8. สถานที่
9. ทิศ/ที่ตั้ง
10. คติความเชื่อ
11. อาชีพ

ตัวอย่างการจัดซื้อบ้านฯ เข้ากลุ่มปัจจัยที่มาของชื่อ

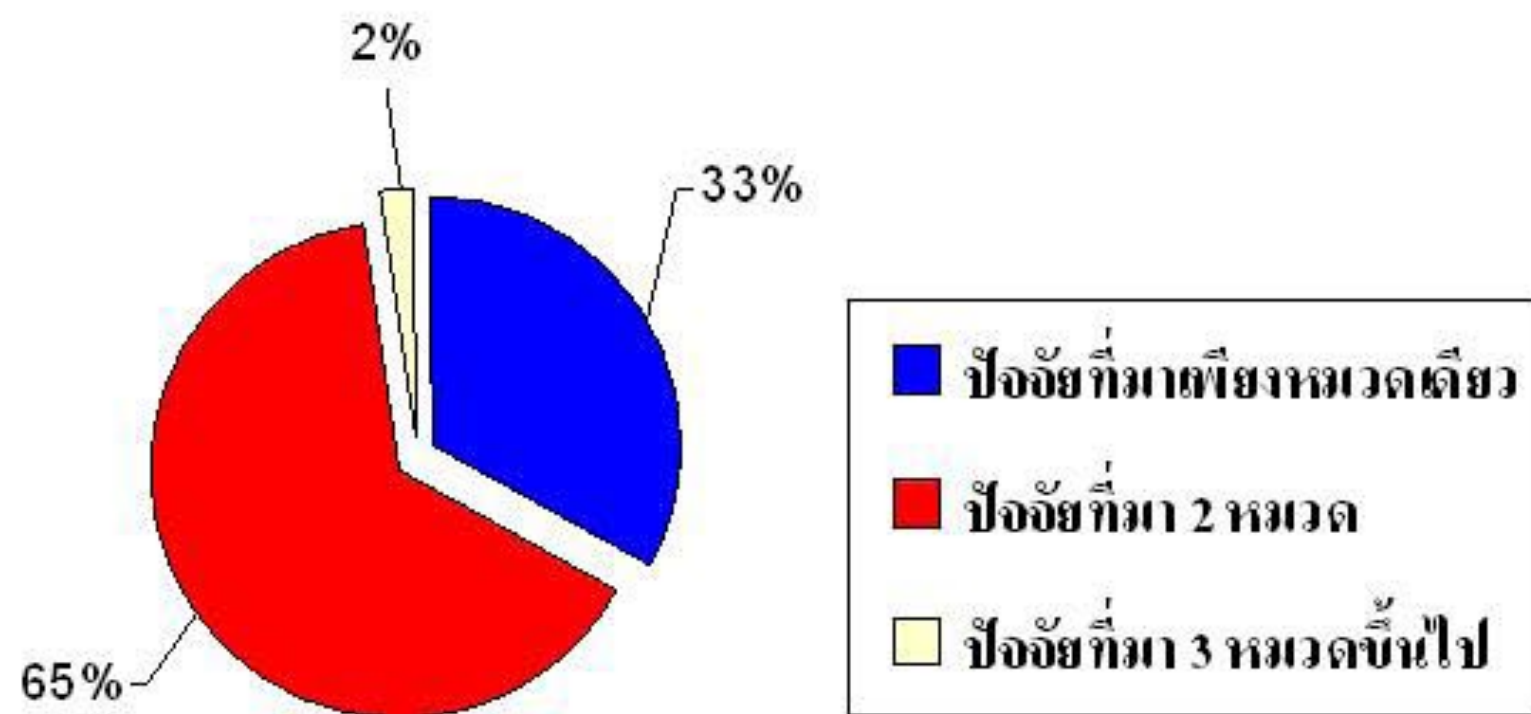
ชื่อ	ที่มา
ย่านตาขาว	พรรณไม้
แตะหำ	สัตว์
ไชยมงคล	คติความเชื่อ
โตะเมือง	บุคคล
ควนธานี	(ควน) ภูมิประเทศ + (ธานี) ประวัติ
หลวนช้าง	(หลวน) สถานที่ + (ช้าง) สัตว์
ท่าจีนเหนือ	(ท่า) สถานที่+(จีน) บุคคล+(เหนือ) ที่ตั้ง
กันตัง	ภูมิประเทศ หรือ วัตถุ หรือ ประวัติ

ป่าไผ่ (ป่า + ไผ่/ไผ่) ภูมิประเทศ

ควนคีรี (ควน + คีรี) ภูมิประเทศ

แผนภูมิ แสดงปัจจัยที่มาจากชื่อบ้านนามเมืองจังหวัดตรัง

จำแนกตามหมวดที่มา

แบบภูมิ แสดงปัจจัยที่มาของข้อมูลบ้านนามเมืองจังหวัดตรัง

จำแนกตามหมวดต่างๆ

ภูมิประเทศ

พรรณไม้

ที่ตั้ง

สถานที่

บุคคล

ตำนานเรื่องเล่า

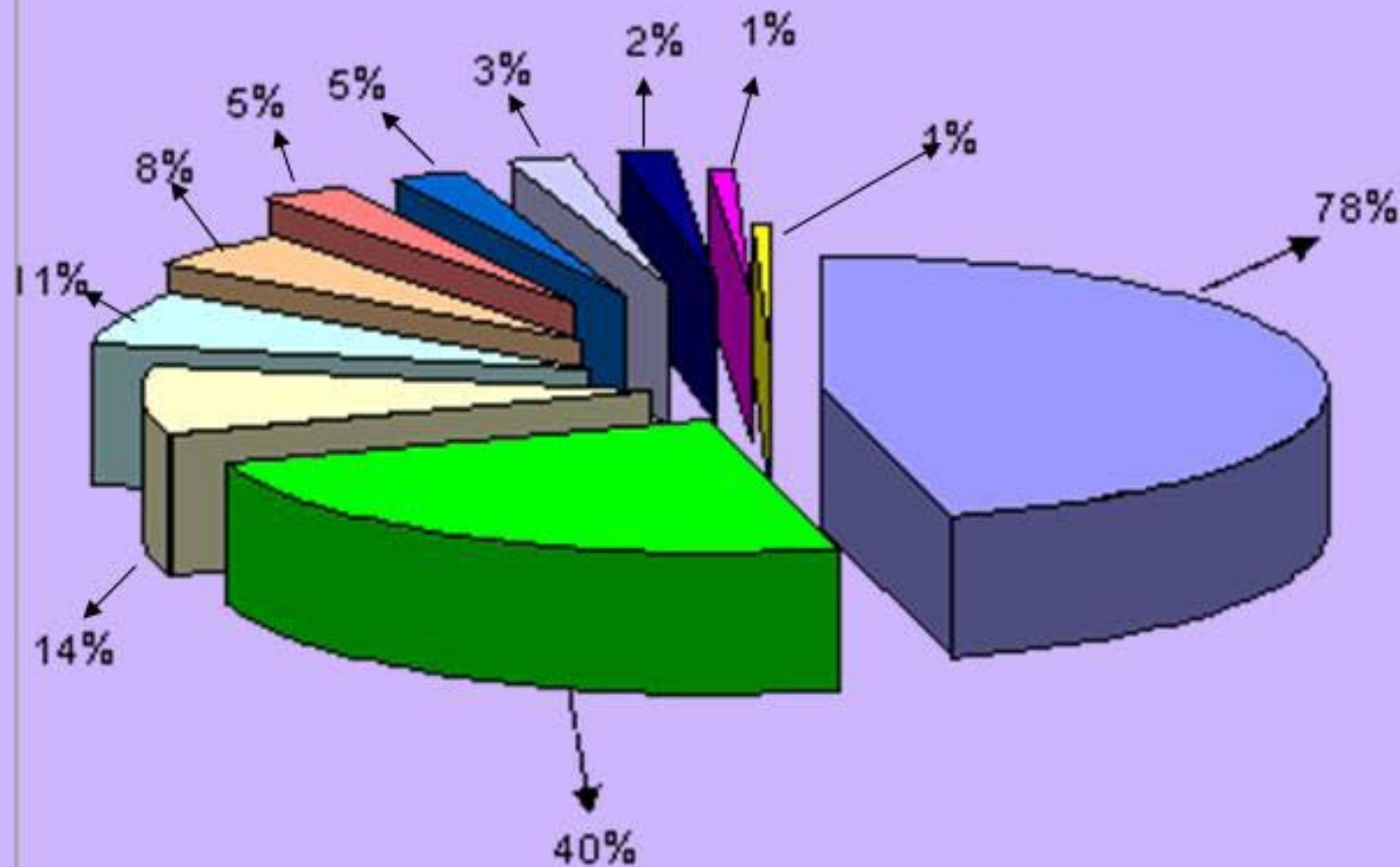
สัตว์

วัตถุ

ประวัติดิ

คติความเชื่อ

อาชีพ

คำเรียกลักษณะภูมิประเทศที่ปรากฏในชื่อบ้านนามเมืองจังหวัดตรัง

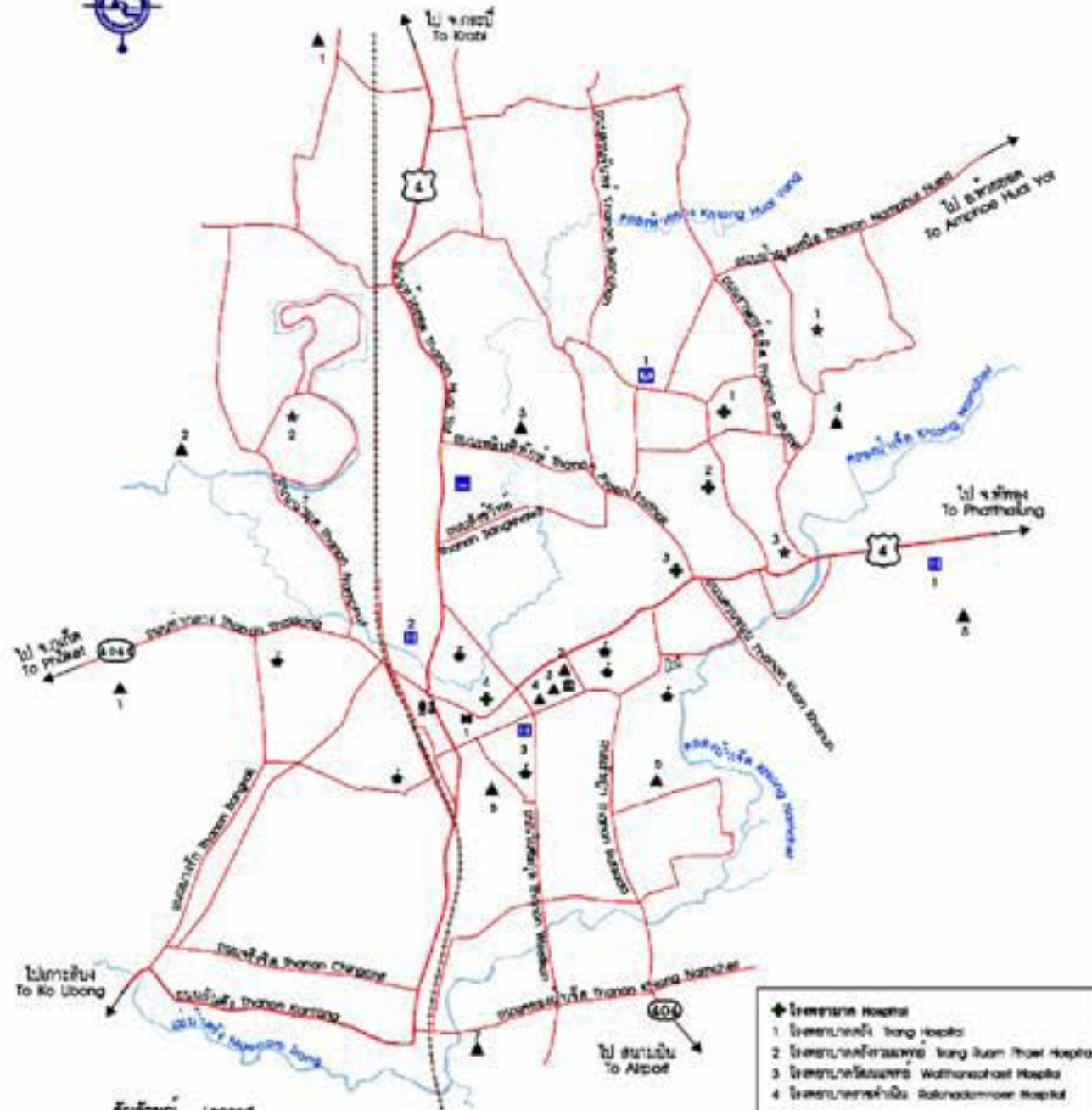
จำนวน 43 คำ ปรากฏในชื่อบ้านฯ 615 ชื่อ จัดเรียงตามลำดับตัวอักษร

กระพัง	เกาะ	เขา	คลอง	ควน	คีรี	โคก	ช่อง	โตน
ถ้ำ	ทราย	ทอน	ทุ่ง	นา	น้ำ	น้ำผุด	บ่อ	บาง
ปง	ป่า	พรุ	แพรง	โพรง	มาบ	ร่องน้ำ	ไร่	ถ้ำ
ตาน	วัง	สระ	สวน	ต้นน้ำ	ไธ	หนอง	หนาน	ห้วย
หาด	หาร/ หาน	หิน	เหมก	แหลม	โหละ	อ่าว		

บ้านควนลำเพชร (ตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน)
ที่มา “ต้นลำปอด”

บ้านควนสงฆ์ (ตำบลนาโยงใต้ อำเภอเมือง)
ที่มา “ต้นสง”

แผนที่ตัวเมืองตรัง TRANG CITY MAP

สัญลักษณ์ Legend

	ศาลากลางจังหวัด	City Hall
	โรงเรียน	School
	ไปรษณีย์	Post Office
	สถานีรถโดยสาร	Bus Terminal
	สถานีรถไฟ	Railway Station
	ทางหลวง	Highway
	แม่น้ำลำคลอง	River/Stream
	ทางรถไฟ	Railway

Scale 1 : 50,000

โรงพยาบาล Hospital

- 1 โรงพยาบาลตรัง Trang Hospital
- 2 โรงพยาบาลศรีนครินทร์ Trang Suwan Phuak Hospital
- 3 โรงพยาบาลวัดพระธาตุ Watthanaschoat Hospital
- 4 โรงพยาบาลท่าคันโท Sakonadomnoe Hospital

ตลาด Market

- 1 ตลาดเทศบาลเมืองตรัง Trang Municipal Market

สถานที่สำคัญ Place

- 1 สนามกีฬาเทศบาลเมืองตรัง Trang Main Stadium
- 2 สถานีตำรวจภูธรจังหวัดตรัง Amphoe Muang Trang Police Station
- 3 ศาลากลางจังหวัด Trang Low Court
- 4 สำนักงานเทศบาลเมืองตรัง Trang Municipal Office
- 5 สนามกีฬาจังหวัดตรัง Trang Stadium

แหล่งท่องเที่ยว Tourist Attraction

- 1 สวนสาธารณะบึงทุ่งโพธิ์ Trang Bui Park
- 2 สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ Sakon Phraahachon Park
- 3 สถูปเจ้าพ่อพระยาพิชัย Phraya Rajabada Monument

ร้านอาหาร Restaurant

- 1 ร้านอาหารวังจันทร์ Wang Chan Restaurant

โรงแรม Hotel

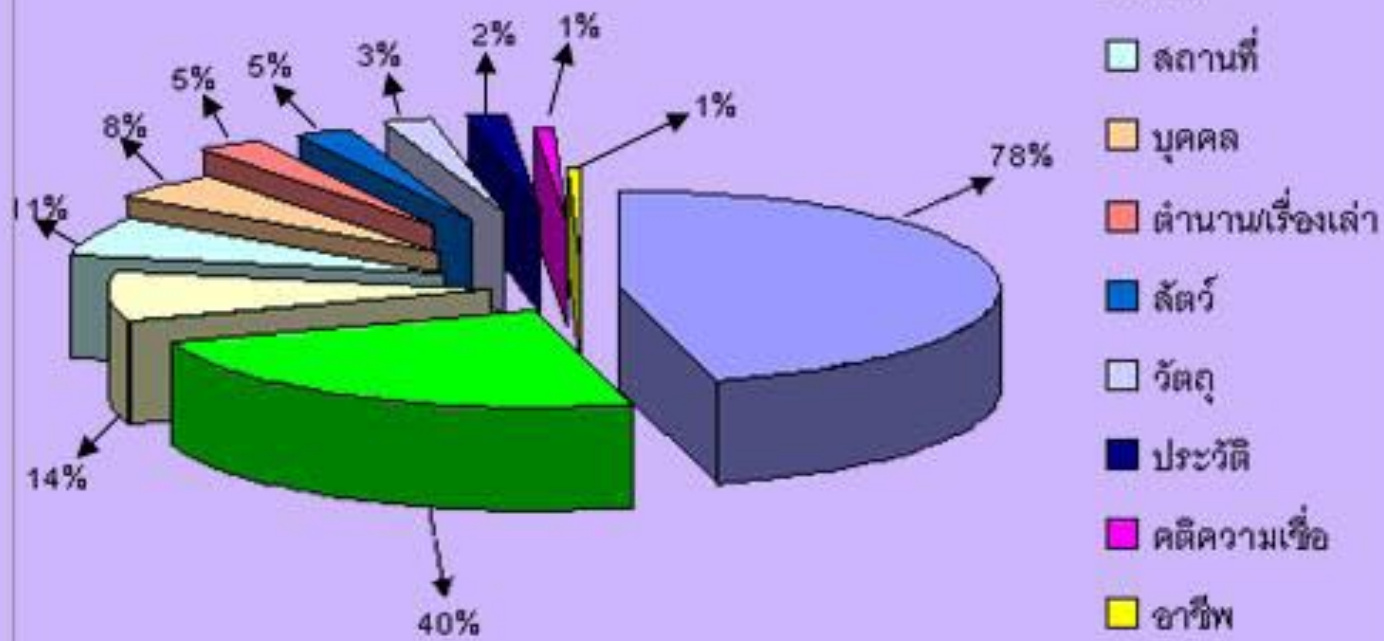
- 1 โรงแรมรัตนนิเวศ Ratananai Hotel
- 2 โรงแรม สยาม Siam Hotel
- 3 โรงแรมตรัง Trang Hotel

วัด Temple (Wat)

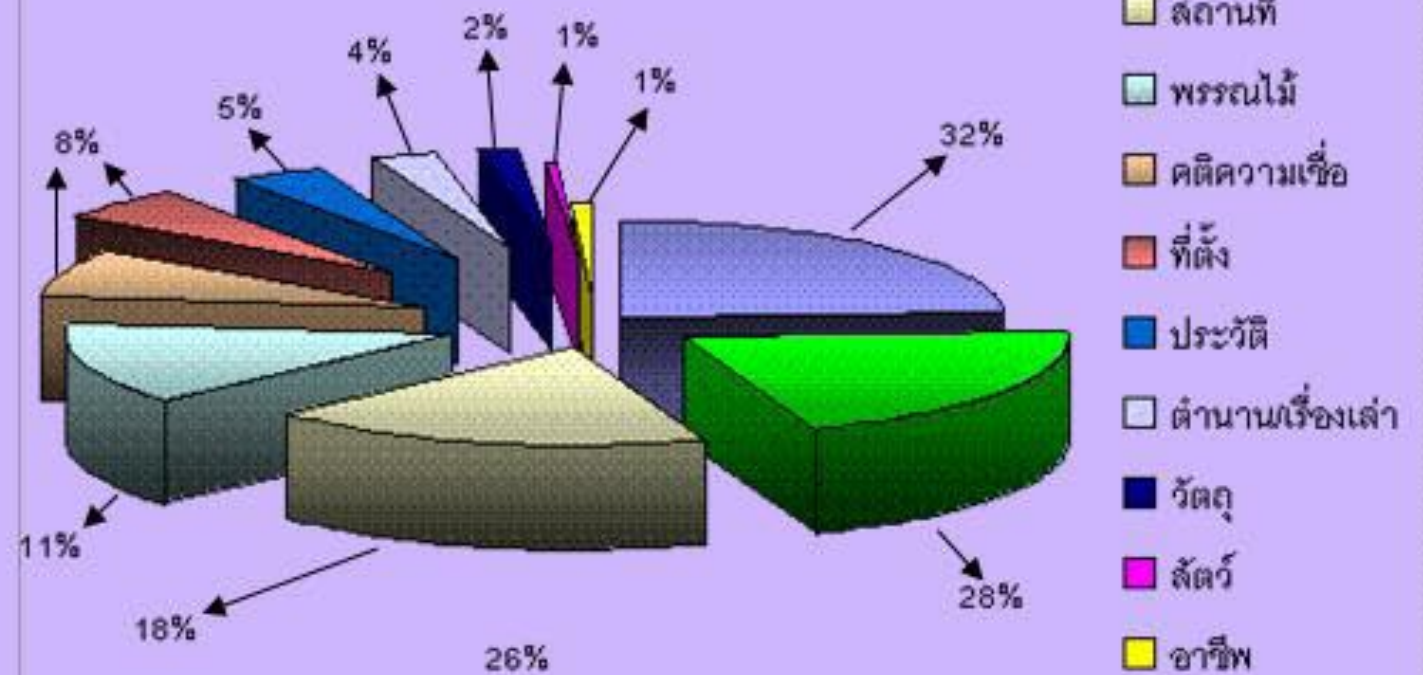
- 1 วัดทุ่งพญา Wat Sangam
- 2 วัดมิ่งเมือง Wat Nangphut Tai
- 3 วัดทุ่งพญา Wat Sangam
- 4 วัดทุ่งพญา Wat Sangam Bui
- 5 วัดทุ่งพญา Wat Sangam
- 6 วัดทุ่งพญา Wat Sangam West
- 7 วัดทุ่งพญา Wat Sangam Nangchul

1. ตั้งตามลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ได้แก่ สภาพทางภูมิประเทศ ทิศ ที่ตั้ง
(ปัจจัยหมวดภูมิประเทศ และที่ตั้ง)
2. ตั้งตามพรรณไม้ พรรณสัตว์ที่อุดมสมบูรณ์ในสถานที่นั้น
(ปัจจัยหมวดพรรณไม้ และหมวดสัตว์)
3. ตั้งตามสิ่งปลูกสร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ (ปัจจัยหมวดสถานที่)
4. ตั้งตามอาชีพ (ปัจจัยหมวดอาชีพ)
5. ตั้งตามวัตถุ (ปัจจัยหมวดวัตถุ)
6. ตั้งเป็นอนุสรณ์แก่บุคคลหรือเหตุการณ์ (ปัจจัยหมวดบุคคลและหมวดประวัติ)
7. ตั้งตามสิ่งนิमितหมายที่เด่นชัดที่บังเกิดขึ้นร่วมสมัยกับการตั้งชื่อ
(ปัจจัยหมวดประวัติ หรือปัจจัยหมวดอื่นประกอบหมวดประวัติ)
8. ตั้งตามจินตนาการที่สร้างขึ้นโดยอาศัยรูปลักษณะสถานที่ที่ปรากฏเป็นเค้า
ซึ่งมักมีการผูกเรื่องขึ้นเป็นตำนานอธิบายด้วย (ปัจจัยหมวดตำนาน/เรื่องเล่า)
9. ตั้งให้เป็นสิริมงคล (ปัจจัยหมวดคติความเชื่อ)

แบบภูมิ แสดงปัจจัยที่มาจากของซื้อบ้านบางเมืองจังหวัดตรัง
จำแนกตามหมวดต่างๆ

แบบภูมิ แสดงปัจจัยที่มาจากของซื้อบ้านฯ ในเขตเทศบาลนครตรัง
จำแนกตามหมวดต่างๆ

ปัญหาที่เกิดจากภาษา

“... จริงอยู่ คำซึ่งเป็นชื่อต่างๆ ถ้าเป็นคำมาจากต่างประเทศและเป็นคำไม่อยู่ในภาษาไทย ก็เป็นธรรมดาจะต้องเปลี่ยนเสียงของคำให้แปลได้ในภาษาไทย หรือคงคำในภาษาเดิมไว้ แต่สร้างเรื่องเป็นนิยายนิทานมาประกอบเพื่อสนับสนุนยืนยัน เป็นอย่างนี้ไม่ว่าภาษาใด เพราะฉะนั้นจึงไม่จำเป็นจะต้องหลงเชื่อว่าเป็นจริงตามนั้นเสมอไปทุกที”

ต้นถิบบง

๒๑. จังหวัดตรัง

คณะกรรมการจังหวัดเสนอรูปพระอาทิตย์อุทัยหรือรูปอื่น ๆ อันมีความหมายว่า แสงสว่าง แจ่มแจ้ง แจ่มใส พิจารณาเห็นว่ารูปพระอาทิตย์อุทัย ถ้าจะใช้เป็นเครื่องหมายควรเป็นของจังหวัดสุโขทัยหรือจังหวัดอุทัยมากกว่าที่จะเป็นเครื่องหมายของจังหวัดตรัง จังหวัดตรังเคยเป็นเมืองท่าของจังหวัดนครศรีธรรมราชมาแต่โบราณ คำว่า “ตรังค์” แปลว่า ลูกคลื่น จึงเห็นว่าเครื่องหมายของจังหวัดนี้ควรทำเป็นรูปท่าเรือให้เห็นน้ำ มีลูกคลื่นเป็นรูปคดกริชเท่านั้นก็พอสมกับประวัติและชื่อของจังหวัดแล้ว

“บันทึกเรื่องกิดเครื่องหมายสำหรับใช้เป็นตราประจำจังหวัดต่างๆ”
ในการออกแบบตราประจำจังหวัดตามนโยบายของรัฐบาลเมื่อ

พ.ศ.2483

“ตราประจำจังหวัดสร้างเป็นภาพสะพานท่าเรือ ทะเล
มีระลอกคลื่น ภูเขาและต้นไม้

สะพานท่าเรือมีเสาโคมไฟ หมายถึง การเป็น
เมืองท่าติดต่อค้าขายกับต่างประเทศมาตั้งแต่สมัย
โบราณ

ทะเลมีคลื่นมาจากคำว่า **ตริงค์** ซึ่งแปลว่าคลื่น
ภูเขา หมายถึง ลักษณะพื้นที่ของจังหวัดซึ่งเป็น
เนินสูงๆ ต่ำๆ สลับกับภูเขา

ต้นไม้ หมายถึง ต้นยางพารา ซึ่งพระยารัษฎานุ
ประดิษฐ์ (กอชิมบี้ ณ ระนอง) ได้นำมาปลูกใน
จังหวัดตรังเป็นแห่งแรก...

หนังสือ **ตราประจำจังหวัด** พิมพ์เมื่อพ.ศ. 2542

“ภาพสะพานกระโจมไฟและภาพลูกคลื่น ภาพสะพาน
กระโจมไฟ หมายถึง จังหวัดตรังเคยเป็นเมืองท่าทำการค้าขาย
กับต่างประเทศ ภาพลูกคลื่นหมายถึงลักษณะพื้นที่ของจังหวัด
ตรังเป็นเนินเล็กๆ สูงๆ ต่ำๆ คล้ายลูกคลื่น”

<http://www.trang.go.th> วันที่เข้าถึง 12 พฤศจิกายน 2547)

ตารางแสดงการเปรียบเทียบชื่อเมืองตรังในเอกสารโบราณ

ชื่อ	เสียงอ่าน	หมายเหตุ
Tarangque	ตารังเก	อักษร ng ไม่มีในภาษาโปรตุเกส
Terrãm	แตราว	สระ ã เป็นเสียงนาสิก
(Rio de) Trom	(แม่น้ำ)ตรอง	เป็นชื่อเดียวที่ออกเสียงเป็นพยางค์เดียว
Torrão	ตอฮาว	อักษร rr ออกเสียงเป็นเสียงก้ำกึ่งระหว่าง ร กับ ฮ
Toram	ตอราว	
Torãque	ตอรั๊ก	
Toraö	ตอราว	สระ ö ไม่มีในภาษาโปรตุเกส
Torram	ตอฮาว	อักษร rr ออกเสียงเป็นเสียงก้ำกึ่งระหว่าง ร กับ ฮ

(ชื่อจังหวัดตรังที่เขียนเป็นอักษรโรมันว่าTrang อยู่ในครั้งนั้น น่าจะเขียนเป็น Tarang เพราะ) ชื่อนี้ออกเสียงเป็น 2 พยางค์จะฟังดูถูกต้องกว่า ในครั้งอยุธยาต้องออกเสียง(เป็น 2 พยางค์) เช่นนั้น ให้เทียบกับแผนที่ในหนังสือ Siam Ancien ของ Fournereau

(ในข้อสังเกต ข้อ 10 ว่าด้วยชื่อเมืองตรัง) (ที่เขียนเป็นอักษรโรมันว่า) “Tarang” ถูกต้องอย่างแน่นอน แต่เกรงว่าคนจะคุ้นกับ “ตรัง” เสียจนต้องปล่อยเลยตามเลย นี่เป็นเรื่องธรรมดาเรื่องหนึ่งในประเทศส่วนมากที่ชื่อเมืองเปลี่ยนไปเพราะใช้กันจนติด...

...นี่เป็นเรื่องธรรมดาเรื่องหนึ่งในประเทศส่วนมากที่ชื่อเมือง
เปลี่ยนไปเพราะใช้กันจนติด...

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว